

NELK – varför och för vad?

Jag har fått i uppgift att teckna en kort bakgrund till Nelk, men framför allt försöka skissera tankar om dess framtid. På norska lyder ämnet: *NELK – hvorfor – hvortil?* Jag ska lite utvidga ämnet så att jag delar mitt anförande inte i två, utan i tre delar: en kort bakgrundsbeskrivning, analys av nuläget och tankar inför framtiden.

1. Bakgrund

Jag börjar med det som har uppfattats som startskottet för våra konferenser: boken *Vägen fram? Lutherska väckelserörelser i uppbrott*, som utkom för elva år sedan med bidrag av sju personer. I förordet utgick vi från de inomkyrkliga väckelserörelserna som har präglat våra fyra nordiska länder som varit aktiva i sammanhanget och särskilt det faktum att man inom dessa rörelser har börjat ifrågasätta förhållandet till folkkyrkan.

Frågan hur vi skulle komma vidare var brännande för mig personligen, när jag i juli 1998 såg mig tvungen att utträda ur den kyrka där jag hade döpts och konfirmerats och där mina andliga rötter var starkt förankrade. Under ett kvarts sekel hade jag deltagit i kampen mot ett läromässigt sönderfall som accelererade allt snabbare. Den kampen förde jag vid den tiden inom Svenska lutherska evangeliföreningen i Finland.

Vid den här tiden upptäckte jag att man förde en motsvarande kamp också i grannländerna. I Danmark hade Mikkel Vigilius tillsammans med några andra gett ut en bok, *Missionsfolk og Folkekirke*, och den födde en tanke att vi borde få en sådan också på svenska. Så kom vi att hitta några som förenades av nöden för folkkyrkornas tillstånd och i förlängningen också framtiden för de inomkyrkliga organisationerna, och som ville ”bidra till ett fördjupat studium av Guds ord och den lutherska bekännelsen, och till att befrämja enheten mellan den splittrade rest av bekännelseetrogna som finns inom den nordiska lutherdomen”, för att citera förordet.

Ett av syftena var alltså att genom ett fördjupat studium av Guds ord medverka till ett uppvaknande, en väckelse. Hur har det gått?

2. Analys av nuläget

När Mikkel Vigilius för två år sedan i Vasa beskrev läget i Danmark hörde vi om en helt annan tendens än uppvaknande. Han talade om en upprepning av 1960-talets andliga och teologiska upplösning. Nej-sägandet har blivit sällsynt och också högerflygeln öppnar sig för influenser utifrån. Några få är varse att ett andligt mörker sänker sig över församlingarna.

Det här är på pricken vad jag själv upplever i Finland. Anpassningen till samhällsutvecklingen är skrämmande. Folkkyrkan frågar mera efter att anpassa sig till den förändrade tidsandan än efter vad Skriften säger. Många som tidigare sagt nej till lärouplösningen har tystnat. Man resignerar.

Min mor, salig i åminnelse sedan drygt 11 år, hade ett uttryck som vi ofta skrattade lite åt, för det kom alltid som ett brev på posten när vi samtalande om aktuellt i kyrkliga frågor. ”Den onde har bråttom” (på mitt modersmål: ”ha ond har brått”) var uttrycket. Och det är nog en sanning som jag ansluter mig till mer och mer. Ser man tillbaka på vad som har skett under det senaste decenniet finns det tillräcklig bevisning. I stället för en ökad enhet mellan den splittrade resten av bekenntetrogna har vi gång på gång sett ökad splittring och försök att nå större enhet har slagits i spillror. Den onde lyckas ofta otroligt bra med att genomföra sina infernaliska planer.

Som en generell beskrivning av nuläget skulle jag använda ett par väldigt tråkiga ord: *söndring* och *motsättningar*.

När det gäller organisationer, församlingar och kyrkor som kan vara relevanta att betrakta ur Nelk-perspektiv försöker jag fösa samman det spretiga fältet i fyra huvudgrupper. Den här gruppindelningen kommer att vara väsentlig för min framtidsprognos, och därför måste jag använda en del tid för den.

1. *Väckelserörelser som arbetar i anslutning till folkkyrkorna men med kritisk inställning.* (De som har positiv inställning kan vi helt lämna.)
2. *Protesterande församlingar inom folkkyrkorna,* typ Missionsprovinsen i Sverige och Finland

samt valgmenigheter i Norge och Danmark.

3. *Föreningar och fria församlingar med övervägande lågkyrklig profil* och med en viss öppenhet. Här finns några församlingar och lågkyrkliga organisationer i Sverige, norska organisationer med anknutna husförsamlingar i Norge, samt några församlingar i Danmark. DELK passar kanske bäst in här, även om den lågkyrkliga profilen inte stämmer.
4. *Församlingar och kyrkor med slutet nattvardsbord*. Hit hör bekännelsekyrkorna och församlingar som har samma praxis. I den här gruppen finns både kyrkor som varit engagerade i Nelk och sådana som inte visat något som helst intresse för Nelk. Det finns också sådana som skarpt har kritiserat Nelk för unionism.

Hur förhåller sig dessa grupper till Nelks arbete och syfte? Kan Nelk vara så brett att alla de här rymms med?

Grupp 1 har inte visat något intresse för Nelk, men den behöver helt klart ett uppvaknade och är därför en målgrupp. För att belysa gruppens synsätt tar jag ett exempel från Finland.

I Svenskfinland, i kyrkligt avseende Borgå stift, har under ett par år ordnats kyrkhelger med en lång rad arrangörer. De har redan blivit en institution med egen webbplats (kyrkhelg.fi). De motsvarar i viss mån Linköpingsmötena.

Som arrangörer för Kyrkhelg nord uppges 13 organisationer: en folkkyrkoförsamling, en folkhögskola, ett teologiskt institut, en tidskrift, organisationer som representerar den evangeliska rörelsen, den kyrkliga pietismen, femte väckelsen, laestadianismen och Oasrörelsen. Alltså vitt skilda organisationer, sådana som kanske kunde jämföras med den danska högerflygeln.

Vad är det som förenar dem? De läromässiga skillnaderna är stora. Det gemensamma är motståndet mot kvinnliga präster och homoäktenskap, och motståndet förenar dem pga det trängda läget i folkkyrkan. Jag har inte märkt någon undervisning att dra sig undan folkkyrkans villfarelser och att se till att det finns gudstjänster med ett klart Guds ord och sakrament. I stället försvarar

man rätten att få vara med och respekteras i ett hörn av folkkyrkan. Alltså i princip samma inställning som biskop Bo Giertz hade: samexistens. I tidskriften *Kristet Perspektiv*, som är en av arrangörerna, har man om och om igen argumenterat för att stå kvar i folkkyrkan. Dess redaktör Henrik Perret är en av portalgestalterna för Kyrkhelgen. Tyvärr är den här gruppen en av de bästa garantierna för att biskoparna kan fortsätta sina heresier, för vad som är sker betygar man sin trohet mot folkkyrkan, och man har de största massorna.

Grupp 2. Missionsprovinsen har varit mer eller mindre aktiv ända sedan Nelks start. Men det gäller endast Sverige. Finska Lutherstiftelsen, som i praktiken är det samma som Mpr i Finland, deltar varken i Kyrkhelgen eller i Nelk-arbetet. När jag har frågat, har svaret varit att man prioriterar sitt eget arbete i församlingarna. I år har det ändå funnits ett visst intresse på svenskt håll.

Den här gruppen intar en betydligt klarare profil gentemot folkkyrkan än grupp 1. Man hävdar att man representerar den egentliga kyrkan i Sverige och Finland och därför vägrar man att officiellt erkänna att man utgör ett eget kyrkosamfund. Ändå har, vad jag vet, ett antal aktiva utträtt ur folkkyrkorna både i Sverige och Finland. På sikt tvingas den här gruppen att erkänna sin status av ett eget kyrkosamfund. Åt vilket håll kommer man då att rikta sitt sökande efter kontakter?

Redan nu finns en del samverkan mellan grupp 2 och 3, åtminstone i form av det nätverk som finns mellan Mpr, valgmenigheter i Norge, DELK och en del andra organisationer. Det finns dock problem. Jag nämner bara det som är mest påtagligt: svårigheterna att släppa kravet på apostolisk succession, som är en förutsättning att behålla de Romvänliga grupperna men som är en nagel i ögat på de lågkyrkliga.

Gentemot grupp 1 verkar det inte att finnas förutsättningar till samverkan, just eftersom man där tar avstånd från sådant som försämrar möjligheterna att åtnjuta folkkyrkans förtroende.

Grupp 3. Från den här gruppen har församlingar

och lekmanorganisationer visat ett stort intresse för Nelk, åtminstone tidvis. Det finns en tydlig kritik mot den praxis som grupp 4 önskat införa, nämligen att Nelk genomförs som fria konferenser utan gemenskap i bön och gudstjänst. Kanhända är det svårt att förena dessa båda. En konsekvent tillämpning av en praxis som grupp 4 förespråkar kan stöta bort folk från den här gruppen, och frågan är om det inte redan har gjorts det. Grupp 3 önskar göra allvar av det första syftemålet: att rannsaka Skriften för att väcka till insikt om behovet att skrida till åtgärder för att rädda den lilla resten av bekännelsestrohet. Här är man mera pragmatisk än principiell. Tyngdpunkten är ofta på väckelse, inte på läran.

Grupp 4 är den grupp dit jag själv har övergått från att tidigare närmast ha representerat grupp 3. Vi betonar att det behövs enhet i tro, lära och bekännelse innan man går in i andlig gemenskap. Här finns det tyvärr mest ledsamheter under de senaste åren. En tragisk splittring har skett i Danmark. I Sverige har Lutherska bekännelsekyrkan mist några medlemmar som bildat tre nya stränga församlingar utan kyrkogemenskap åt något håll. Fåfänga försök har gjorts att få till stånd ett organ som hade det direkta syftet att nå gemenskap – jag tänker på Elsin, som lades ner officiellt i samband med fjolårets konferens. Men ska man se positiva saker så kan man också notera att fjolårets konferens uppbadade många representanter för kyrkor som inte tidigare har varit med. Nya lärosamtal pågår eller är förhoppningsvis i startgroparna, fast det är svårt att förstå att det ska vara så trögt.

3. En blick mot framtiden

Vad ska vi då tro om de olika gruppernas intresse för Nelk framöver? Kan man alls överbrygga de olika ståndpunkter som finns på det grundläggande planet? Det finns två nivåer av förhoppningar.

3.1. Förhoppningar om samarbete

När det gäller möjligheterna att hitta förutsättningar för att bedriva evangelisation, eller en väckelseinriktad verksamhet, är förutsättningarna närmast obefintliga om grupp 4 är med. Det skulle kräva enighet i läran, och där finns klara problem. En grundläggande lärofråga som är den första som vi borde hitta enighet kring är rättfärdiggörelsen, för att inte tala om många frågor där det kanske i många fall handlar mera om fördomar än om egentliga skillnader. Nelk kan inte utgöra en plattform för lärosamtal.

Om bekännelsekyrkorna avstår från medverkan i Nelk – att delta som observatörer är förstås alltid möjligt – öppnar det möjligheter för de övriga att föra verksamheten mera i riktning mot andlig uppbyggelse. Det skulle dock försvaga Nelk avsevärt, eftersom den samlade teologiska resursen inom bekännelsekyrkorna är betydande.

Hur kan det då gå för grupperna 1–3?

Det verkar finnas stora svårigheter också mellan grupp 1 och 2. Jag ska ta ett exempel från Finland. I Biblion firar nu tre församlingar gudstjänster regelbundet: förutom StJ även SLT och Finska Lutherstiftelsen (LS) på finska. I samma kvarter finns Sleys (finska Evangeliföreningens) bönehus. (Sley kan räknas till grupp 1, medan LS enligt min definition tillhör grupp 2.) Där firas mässa regelbundet i överenskommelse med Vasa finska församling. Det tycks vara vattentäta skott mellan de här båda grupperna, även om de flesta av dem tillhör samma folkkyrkoförsamling. I princip kan de delta i varandras nattvard. Jag känner inte till att det skulle finnas några försök att knyta kontakter eller söka samtal mellan dessa grupper. Skulle inte Nelk kunna vara ett organ för att få sådana grupper att mötas? En svårighet i Finland är att kommunikationen mellan de finstalande och övriga Norden inte är helt problemfri.

3.2. Förtroendeskapande kontakter

Eftersom det hörde till den ursprungliga målsättningen att befrämja enheten mellan lutheraner vill jag fästa särskild uppmärksamhet vid frågan hur Nelk kan öka förståelsen och minska fördomarna mellan olika grupper. Att det finns fördomar som hänger med från gammalt är tyvärr ett

faktum.

När vi var samlade i Vasa för två år sedan diskuterade vi ganska ingående om Nelk ska fungera som en kristen gemenskap, med sång och bön, vilket man förväntar sig i alla de andra grupperna utom grupp 4, eller om den ska ta hänsyn till de krav som denna grupp ställer på att Nelk ska fungera som en traditionell fri konferens. Vi kan fråga oss: är vi beredda att pruta av på vårt syfte med konferenserna så att vi hittar en minsta gemensamma nämnare, för att uppnå största möjliga tillslutning från alla fyra grupper? Eller borde Nelk koncentreras till en eller två av målgrupperna för att ge motivation till mera genomslag i dem?

Om vi vill söka en minsta gemensamma nämnare kunde den vara att träffas i förtroendeskapande syfte och lyssna till och samtala kring inlägg från ett tämligen brett spektrum av intressenter. Det andra alternativet är att söka en verksamhetsform för evangelisation och väckelse, vilket då utesluter några aktörer, bland annat oss i StJ.

Jag bedömer årets program så att grupp 4 har beaktats mindre än vid fjolårets konferens. Är det en tillfällighet beroende på arrangörslaget och -gruppen, eller är det en tendens?

Min egen förhoppning för Nelk vill jag uttrycka så här:

Jag möter ofta en kritik mot oss (grupp 4) som dels går ut på att vi räknar oss vara ”bättre” kristna, och dels uppfattar oss som att vi inte vill ha något att göra med andra kristna. Ibland skymtar det också fram att folk inom bekännelsekyrkorna inte ens anser att man är kristen om man inte är med i rätt kyrka. Det här skapar ett intryck av andligt högmod. Det är viktigt att ta sådan kritik på allvar. Men jag hävdar att den också grundar sig på fördomar. Genom att träffa och samtala med andra kan vi lära oss mera om sådana attityder och förhoppningsvis också rätta till dem. Det är också viktigt att lyssna till vad andra parter ger för belägg från studium av Skriften och bekännelsen, det som hör till de traditionella fria konferenserna. Därför är min förhoppning att Nelk lever kvar och är mån om att lyssna till alla parter, så som vi också lyssnar till den gode herdens mål

att det ska bli ”en hjord och en herde”.

Det här borde ju också vara det yttersta syftet: att vi alla, som kallar oss bibel- och bekännelsetrogna verkligen skulle ha en lära och inte tillåta en blandning av biblisk och obiblisk förkunnelse. Apostelns förmaning i 1 Kor 1:10 är en stark uppfordran också för NELK:

I vår Herre Jesu Kristi namn uppmanar jag er, bröder, att alla vara eniga i det ni säger och inte låta stridigheter förekomma bland er, utan vara fullkomligt enade i samma uppfattning och samma mening.